

Prawo rodzinne

- Komentarz
- Odpowiedzi na pytania
- Wzory dokumentów
- Akty prawne

10

Katarzyna **Tryniszewska**

BIBLIOTEKA
POMOCY
SPOŁECZNEJ

Prawo rodzinne

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Warszawa 2016

 Wolters Kluwer

10

Stan prawny na 9 grudnia 2015 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Kinga Zajac

Opracowanie redakcyjne
Beata Gierasimowicz

Łamanie
Kamila Tomecka

Projekt okładki i stron tytułowych
Studio Kozak

Ilustracja na okładce
© *iStockphoto.com/mstay*

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-9898-5

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
---------------------	----

CZĘŚĆ I KOMENTARZ

Rozdział I

Pochodzenie dziecka	15
1. Pokrewieństwo i powinowactwo.....	15
1.1. Pokrewieństwo.....	15
1.2. Powinowactwo	16
1.3. Osoby bliskie	17
2. Macierzyństwo	18
2.1. Urodzenie dziecka jako źródło macierzyństwa	18
2.2. Zaprzeczenie macierzyństwa	18
2.3. Ustalenie macierzyństwa	21
3. Ojcostwo.....	22
3.1. Domniemanie pochodzenia dziecka z małżeństwa.....	22
3.2. Zaprzeczenie ojcostwa.....	23
3.3. Uznanie ojcostwa	27
3.4. Ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.....	32
3.5. Ustalenie ojcostwa	34
4. Podsumowanie	37

Rozdział II

Władza rodzicielska.....	39
1. Zakres władzy rodzicielskiej.....	39
2. Rozstrzyganie o istotnych sprawach dziecka	43
3. Reprezentowanie dziecka przez rodziców	44
4. Zarządzanie majątkiem dziecka	45
5. Ingerencja w wykonywanie władzy rodzicielskiej.....	47
5.1. Nadzór kuratora.....	54

5.2. Praca z asystentem rodziny	55
5.3. Skierowanie do placówki wsparcia dziennego.....	58
5.4. Piecza zastępcza	58
6. Ograniczenie władzy rodzicielskiej.....	68
7. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	70
8. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	71
9. Postępowanie przed sądem w sprawie władzy rodzicielskiej.....	75
10. Przymusowe odebranie dziecka od osoby nieuprawnionej	78
11. Podsumowanie	80

Rozdział III

Adopcja	81
1. Przesłanki przysposobienia.....	81
1.1. Małoletność dziecka	81
1.2. Zdolność do czynności prawnych, kwalifikacje osobiste rodziców adopcyjnych, opinia kwalifikacyjna oraz świadectwo ukończenia szkolenia	82
1.3. Odpowiednia różnica wieku rodziców adopcyjnych i dziecka	83
1.4. Zgoda na adopcję.....	83
2. Procedura adopcyjna prowadzona przez ośrodek adopcyjny.....	84
2.1. Zadania ośrodka adopcyjnego	84
2.2. Kwalifikacja dzieci do przysposobienia.....	86
2.3. Przysposobienie rodzeństwa	89
2.4. Adopcja zagraniczna.....	90
3. Procedura adopcyjna wobec kandydatów do przysposobienia dziecka	91
4. Rodzaje adopcji	93
4.1. Adopcja wspólna	93
4.2. Adopcja pełna	94
4.3. Adopcja całkowita.....	95
4.4. Adopcja niepełna	96
4.5. Adopcja ze wskazaniem.....	96
5. Osobista styczność z dzieckiem (okres preadopcyjny).....	98
6. Zmiana nazwiska dziecka i sporządzenie aktu urodzenia	99
7. Rozwiązanie przysposobienia.....	100
8. Postępowanie o adopcję przed sądem.....	101
9. Podsumowanie.....	102

Rozdział IV

Alimenty	103
1. Zakres świadczeń alimentacyjnych.....	103
1.1. Niedostatek.....	104
1.2. Małoletność i usamodzielnienie się dzieci.....	105
1.3. Równa stopa życiowa rodziców i dziecka.....	108
1.4. Usprawiedliwione potrzeby.....	109
1.5. Możliwości zarobkowe i majątkowe.....	110
2. Osoby zobowiązane do zapłaty alimentów.....	111
2.1. Obowiązek alimentacyjny krewnych w linii prostej oraz rodzeństwa.....	111
2.2. Obowiązek alimentacyjny małżonków.....	113
2.3. Obowiązek alimentacyjny w przysposobieniu niepełnym.....	115
2.4. Obowiązek alimentacyjny wobec dziecka pozamałżeńskiego.....	116
2.5. Obowiązek alimentacyjny ojczymów, macoch, pasierbów.....	118
3. Zmiana wysokości alimentów oraz ich uchylenie.....	119
3.1. Zmiana wysokości alimentów.....	119
3.2. Uchylenie obowiązku alimentacyjnego.....	121
4. Dochodzenie alimentów przed sądem.....	123
5. Postępowanie egzekucyjne w sprawie o alimenty.....	127
6. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego.....	128
7. Podsumowanie.....	131

Rozdział V

Kontakty z dzieckiem	132
1. Zasady ustalania kontaktów z dzieckiem przez rodziców.....	132
2. Ustalenie kontaktów przez sąd.....	137
2.1. Łączne rozpoznanie sprawy o władzę rodzicielską i kontakty.....	138
2.2. Treść wniosku o ustalenie kontaktów przez sąd.....	139
2.3. Zabezpieczenie kontaktów na czas trwania postępowania.....	140
2.4. Ograniczenie kontaktów z dzieckiem przez sąd.....	143
3. Ustalenie kontaktów dziecka z bliskimi osobami.....	145
4. Sądowa egzekucja postanowienia o kontaktach.....	146
5. Podsumowanie.....	150

CZĘŚĆ II WZORY DOKUMENTÓW

1. Pozew o zaprzeczenie ojcostwa	153
2. Pozew o ustalenie ojcostwa i alimenty.....	156
3. Wniosek o ustalenie miejsca zamieszkania dziecka wraz z wnioskiem o zabezpieczenie	159
4. Wniosek o ograniczenie władzy rodzicielskiej poprzez ustanowienie nadzoru kuratora sądowego	162
5. Wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej	165
6. Wniosek o ustanowienie rodziny zastępczej niezawodowej.....	168
7. Wniosek o przysposobienie	171
8. Pozew o alimenty wraz z wnioskiem o zabezpieczenie	174
9. Pozew o podwyższenie alimentów	178
10. Pozew o uchylenie alimentów	180
11. Wniosek o ustalenie kontaktów z dzieckiem wraz z wnioskiem o zabezpieczenie.....	183
12. Porozumienie wychowawcze	185

CZĘŚĆ III PYTANIA I ODPOWIEDZI

Rozdział I

Pochodzenie dziecka	189
1. Skutki zaprzeczenia ojcostwa w zakresie dziedziczenia, alimentów, nazwiska dziecka	189
2. Ustalenie macierzyństwa przez matkę genetyczną dziecka.....	190
3. Zaprzeczenie ojcostwa w trakcie sprawy o rozwód.....	191
4. Władza rodzicielska w razie sądowego ustalenia ojcostwa.....	192

Rozdział II

Władza rodzicielska	193
1. Skutki pozbawienia władzy rodzicielskiej jednego z rodziców.....	193
2. Zezwolenie sądu na odrzucenie spadku przez rodziców	194
3. Przydzielenie rodzinie asystenta w razie nieprawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej.....	195
4. Skutki odmowy współpracy z asystentem rodziny przez rodziców	195

-
5. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej przez sąd przed pozbawieniem władzy rodzicielskiej 196
  6. Ograniczenie władzy rodzicielskiej w razie braku porozumienia wychowawczego rodziców..... 197
  7. Termin na pozbawienie władzy rodzicielskiej wobec dziecka w pieczy zastępczej 198

Rozdział III

- Adopcja** 200
1. Obowiązkowe szkolenie kandydatów do przysposobienia dziecka..... 200
  2. Zgłoszenie dziecka do ośrodka adopcyjnego przy adopcji ze wskazaniem 201
  3. Adopcja ze wskazaniem na rzecz konkubenta..... 201
  4. Rozwiązanie adopcji z dzieckiem pełnoletnim 202

Rozdział IV

- Alimenty** 203
1. Dochodzenie alimentów na rzecz pełnoletniego dziecka przez jego rodzica 203
  2. Uchylenie alimentów na rzecz małżonka niewinnego rozpadowi małżeństwa 204
  3. Obniżenie alimentów na dziecko w razie urodzenia się rodzicowi kolejnego dziecka 204
  4. Wygaśnięcie alimentów z datą osiągnięcia pełnoletności..... 205
  5. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego – tylko w razie spełnienia określonych warunków..... 205

Rozdział V

- Kontakty z dzieckiem** 207
1. Ustalenie kontaktów przez rodziców z pominięciem sądu..... 207
  2. Kontakty z dzieckiem rodzica pozbawionego władzy rodzicielskiej..... 208
  3. Prawo dziadków do kontaktów z wnukiem 208
  4. Egzekucja sądowa obowiązku wykonywania kontaktów z dzieckiem przez rodzica 209
  5. Łączne rozpoznanie spraw o władzę rodzicielską oraz o kontakty..... 210

CZĘŚĆ IV
AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (wyciąg) ...	215
Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (wyciąg)	245
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (wyciąg)	265
Literatura	283

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2028)
- p.a.s.c. – ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. poz. 1741 z późn. zm.)
- u.k.s. – ustawa z dnia z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1025 z późn. zm.)
- u.p.p. – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1390)
- u.p.s. – ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.)
- u.w.r. – ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 332 z późn. zm.)

- reg. u.s.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 925)

Inne

- RODK – rodzinny ośrodek diagnostyczno-konsultacyjny

————— **Część I** —————

KOMENTARZ

————— Rozdział I —————

POCHODZENIE DZIECKA

Ustalenie pochodzenia dziecka ma istotne znaczenie przede wszystkim z punktu widzenia posiadania władzy rodzicielskiej w stosunku do dziecka przez jego rodziców, którzy są jego rodzicami w sensie biologicznym, ale również prawnym bądź tylko prawnym. Władza rodzicielska pochodzi bowiem przede wszystkim ze stosunku pokrewieństwa, a do jego ustalenia konieczna jest znajomość zasad ustalania pochodzenia dziecka od jego rodziców. Źródłem władzy rodzicielskiej jest również przysposobienie, czyli adopcja dziecka, przez osoby, które z oczywistych względów najczęściej nie są osobami spokrewnionymi z dzieckiem. Ustalenie pochodzenia dziecka pociąga za sobą, niezależnie od władzy rodzicielskiej, obowiązek łóżenia na utrzymanie dziecka, czyli obowiązek alimentacyjny oraz roszczenia związane z ciężką oraz porodem dziecka, jak również prawo do kontaktów z dzieckiem. Czasami jednak wystarczy uwiarygodnienie ojcostwa mężczyzny (który nie jest mężem matki), aby żądać od niego jeszcze przed urodzeniem się dziecka pokrycia kosztów utrzymania matki przez 3 miesiące w okresie porodu oraz kosztów utrzymania dziecka przez pierwsze 3 miesiące po jego urodzeniu.

1. Pokrewieństwo i powinowactwo

1.1. Pokrewieństwo

Dziecko jest krewnym swoich rodziców w linii prostej, co oznacza, że pochodzi od tych rodziców. Wobec swoich rodziców dziecko jest zstępnym, a rodzice wstępnymi. Również dzieci dzieci – wnuki są zstępnymi wobec rodziców dziecka, a swoich dziadków. Rodzeństwo dziecka jest

natomiast wobec niego krewnymi w linii bocznej, gdyż rodzeństwo posiada wspólnego przodka w postaci rodziców biologicznych. Pokrewieństwo zawsze zatem jest związane z urodzeniem ze wspólnego przodka, czyli posiadaniem tzw. więzów krwi (art. 61⁷ k.r.o.). Jest to więc pokrewieństwo naturalne, które należy odróżnić od pokrewieństwa prawnego powstałego na skutek przysposobienia przez osoby niespokrewnione z dzieckiem. Przez przysposobienie bowiem powstaje taki stosunek, jak między rodzicami i dziećmi.

1.2. Powinowactwo

Czym innym jest natomiast powinowactwo, które powstaje na skutek zawarcia małżeństwa pomiędzy małżonkiem a krewnymi drugiego małżonka (art. 61⁸ k.r.o.). Jest to stosunek prawny powstały na skutek zdarzenia cywilnoprawnego i rodzinnego, jakim jest zawarcie małżeństwa. Powinowactwo powstaje np. pomiędzy macochą bądź ojczymem w stosunku do dziecka, które pochodzi od drugiego z małżonków z innego związku. W takiej relacji dziecko z jednym z rodziców jest związane więzami krwi, a w stosunku do małżonka tego rodzica (od którego dziecko nie pochodzi – macochy bądź ojczyma) jest pasierbem związanym stosunkiem powinowactwa. Spowinowacenie ma również znaczenie pod względem prawnym, gdyż niejednokrotnie prawo w jego przypadku nakłada określone prawa i obowiązki. Na przykład małżeństwa nie mogą zawrzeć nie tylko krewni w linii prostej (np. matka i syn) oraz rodzeństwo (np. brat i siostra), ale również powinowaci w linii prostej (np. macocha i pasierb). Jedyńie z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi (art. 14 § 1 k.r.o.); dziecko może również żądać alimentów od męża swojej matki niebędącego jego ojcem (czyli od ojczyma), jeżeli odpowiada to zasadom współżycia społecznego. Takie samo uprawnienie przysługuje dziecku w stosunku do żony swego ojca, niebędącej jego matką (macochy). Również ojczym i macocha mogą żądać od dziecka, którego nie są rodzicami naturalnymi (biologicznymi) bądź prawnymi (przysposabiającymi), alimentów, jeżeli przyczyniali się do wychowania i utrzymania dziecka, a żądanie ich odpowiada zasadom współżycia społecznego (art. 144 k.r.o.).

1.3. Osoby bliskie

Od krewnych i powinowatych odróżnić należy tzw. osoby bliskie, które nie muszą być osobami spokrewnionymi bądź spowinowaconymi z dzieckiem ani związanymi stosunkiem przysposobienia. Przepisy poszczególnych ustaw definiują, co należy rozumieć przez tzw. osoby bliskie. Na przykład w kodeksie karnym w art. 115 § 11 została wprowadzona taka definicja, która do kręgu osób najbliższych zalicza osoby spokrewnione – małżonka, zstępnego i rodzeństwo; powinowatych – w tej samej linii lub stopniu; osobę pozostającą w stosunku przysposobienia, ale też osobę pozostającą we wspólnym pożyciu, potocznie nazywaną konkubentem. Definiowanie osób najbliższych ma różne cele. W prawie karnym służy to między innymi wprowadzeniu możliwości odmowy składania zeznań przez osoby najbliższe, w tym również konkubentów (art. 182 § 1 k.p.k.). Również przepisy prawa rodzinnego przewidują kategorię osoby bliskiej. Na przykład w razie potrzeby ustanowienia opieki dla małoletniego umieszczonego w pieczy zastępczej w formie placówki opiekuńczo-wychowawczej: socjalizacyjnej, specjalistyczno-terapeutycznej, interwencyjnej lub regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, sąd powierza sprawowanie opieki przede wszystkim osobom bliskim dziecka (art. 149 § 4 k.r.o.). Natomiast w sytuacji gdy nie można ustanowić opiekunem prawnym dziecka osoby wskazanej przez matkę lub ojca, to należy go ustanowić spośród krewnych lub innych osób bliskich (art. 149 § 2 k.r.o.). Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie definiuje kategorii osób bliskich dziecka bądź jego rodzicom, dlatego należy posilkować się rozsądkiem w ustaleniu tych osób, przede wszystkim mając na uwadze relacje tych osób, przebywanie w środowisku dziecka i rodziców, wspieranie ich i dziecka w realizacji władzy rodzicielskiej, trudnych sytuacjach, stopień zażyłości emocjonalnej, który pozwala nazwać taką osobę kimś bliskim. Należy zwrócić uwagę, iż osoby bliskie dziecka odgrywają również doniosłą rolę w postępowaniu sądowym dotyczącym spraw opiekuńczych nad dzieckiem. Przed wydaniem bowiem orzeczenia w sprawie rozstrzygającego np. o władzy rodzicielskiej rodziców nad dzieckiem, sąd wysłuchuje nie tylko przedstawiciela ustawowego dziecka, ale w wypadkach ważniejszych powinien ponadto w miarę możliwości wysłuchać osoby bliskie dziecka (art. 576 § 1 k.p.c.).

Wszystkie publikacje z serii Biblioteka Pomocy Społecznej zostały przygotowane z myślą o praktykach i przeznaczone są dla pracowników socjalnych i pracowników administracji samorządowej. Ułatwią im wykonywanie obowiązków i pomogą znaleźć rozwiązania w kontrowersyjnych nieraz sytuacjach, z którymi mogą się zetknąć w swojej pracy.

W dziesiątej książce z tej serii zawarto komentarz do przepisów prawa rodzinnego, odpowiedzi na najczęściej pojawiające się w praktyce pytania w zakresie omawianej dziedziny prawa, wzory pism procesowych i zbiór przepisów prawa rodzinnego. Struktura publikacji pozwala na prześledzenie problematyki prawa rodzinnego poczynszy od ustalenia pochodzenia dziecka poprzez aspekty władzy rodzicielskiej, przysposobienia, alimentów oraz kontaktów z dzieckiem. W pracy uwzględniono również problematykę pieczy zastępczej i przymusowego odebrania dziecka od osoby nieuprawnionej. Książka zawiera ponadto opis procedur sądowych z zakresu prawa rodzinnego.

Opracowanie przeznaczone jest dla pracowników sektora pomocy społecznej, wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Zainteresuje również profesjonalnych pełnomocników procesowych, aplikantów i studentów prawa.

Katarzyna Tryniszewska – adwokat, prowadzi indywidualną kancelarię adwokacką specjalizującą się w sporach sądowych. Posiada bogate doświadczenie sądowe w sprawach rodzinnych, w szczególności z zakresu władzy rodzicielskiej, przysposobienia, rozwodów, alimentów i kontaktów z dzieckiem. Prowadzi wykłady dla aplikantów adwokackich; jest prelegentem szkoleń dla pracowników sektora pomocy społecznej, realizowanych na terenie całego kraju; autorka jedyne na rynku wydawniczym komentarza do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Warszawa 2015).

9 788326 498985 W01P01

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

cena 69 zł (w tym 5% VAT)

ISBN 978-83-264-9898-5

9 788326 498985